

ARMIND

**ՆԵՅՐՈՒՆՏԵԳՐԱՏԻՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ
ՄԵԹՈԴԻԿԱՅԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԳԻՐ**

*Adaptive Regulation through Multisensory Integration and Neurodynamic
Development*

Հեղինակ և համակարգի մշակող՝
Արմինե Վահրամի Դավթյան
Harmony Academy

Տարբերակ՝ 1.0 • Երևան, 2026 թ.

«Բազային կարգավորումից դեպի բարձրագույն զարգացում»

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	12. ՄԵԿ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԵԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ
2. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ	13. ԱԿՆԿԱՎՈՂ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
3. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ	14. ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ
4. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ	15. ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ
5. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ	16. ՄԱՍՆԱԳԵՏԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ
6. ARMIND ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳԻՏԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ	17. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԳԱԿՆԵՐԸ
7. ARMIND-Ի ԱՌԱՅՔԱՅԻՆ ՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ԹԵՉԸ	18. ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ԷԹԻԿԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ
8. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԿՉՔՈՒՆՔՆԵՐԸ	19. ԳԻՏԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
9. ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ԽՈՒՄՔԸ	20. ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԽՈՄՆԵՐԸ
10. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄՈԴՈՒՆԵՐԸ	21. ՓԱՏԱԹՂԹԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ
11. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ԱԼԳՈՐԻԹՄԸ	

A

Փաստաթուղթը ներկայացնում է ARMIND համակարգի պաշտոնական կառուցվածքը, գիտամեթոդական հիմքերը, կիրառման սկզբունքները, մասնագիտական պահանջները և հեղինակային դրույթները:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Պաշտոնական անվանումը

ARMIND նեյրոինտեգրատիվ զարգացման համակարգ

1.2. Անգլերեն անվանումը

ARMIND Neurointegrative Development System

1.3. ARMIND հապավման բացվածքը

Adaptive Regulation through Multisensory Integration and Neurodynamic Development

Հայերեն՝

Հարմարվողական կարգավորում՝ բազմազգայական ինտեգրման և նեյրոդինամիկ զարգացման միջոցով:

1.4. Հեղինակը և համակարգի մշակողը

Արմինե Վահրամի Դավթյան

հոգեբան, նեյրոհոգեբանության մասնագետ, հոգեբան-փորձագետ, դասախոս:

1.5. Մշակման կազմակերպական հարթակը

Harmony Academy Արմինե Դավթյան ԱԶ

1.6. Մշակման ժամանակահատվածը

Համակարգը ձևավորվել է հեղինակի շուրջ 15 տարվա նեյրոհոգեբանական, հոգեբանական, մանկավարժական և գործնական աշխատանքի ընթացքում և շարունակաբար համալրվում է գնահատման, միջամտության ու արդյունքների փաստաթղթավորման նոր գործիքներով:

2. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ

ARMIND-ը հեղինակային, պրակտիկայի վրա հիմնված և գիտամեթոդական վավերացման փուլում գտնվող նեյրոինտեգրատիվ զարգացման համակարգ է:

Այն ներառում է՝

- երեխայի անհատական նեյրոֆունկցիոնալ գնահատում,
- պահպանված և թույլ գործառնությունների բացահայտում,
- զարգացման առաջնային նպատակների սահմանում,
- բազմազգայական և շարժողական ազդեցությունների նպատակային համադրում,
- ծրագրի դինամիկ փոփոխում,
- արդյունքների պարբերական գնահատում և փաստաթղթավորում:

ARMIND-ը չի ներկայացվում որպես բժշկական բուժման մեթոդ և չի փոխարինում բժշկական ախտորոշմանը կամ համապատասխան մասնագետների միջամտությանը:

3. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

ARMIND-ը Արմինե Դավթյանի հեղինակային ներդրումներով զարգացման համակարգն է, որը երեխայի անհատական ներդրունկցիոնալ պրոֆիլի, բնատուր և պահպանված ռեսուրսների, ինչպես նաև զարգացման մերձակա գոտու գնահատման հիման վրա համադրում է լսողական, տեսողական, տակտիլ, վեստիբուլյար, պրոպրիոցեպտիվ, շարժողական և ճանաչողական ազդեցությունները՝ բազային կարգավորման, զգայական ինտեգրման, ներդրողնամիկ կայունության և բարձրագույն հոգեկան գործառնությունների զարգացման նպատակով:

4. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

ARMIND-ի առաքելությունն է երեխայի զարգացման աջակցությունը կազմակերպել ոչ թե առանձին ախտանիշների կամ պատրաստի վարժությունների հիման վրա, այլ երեխայի ամբողջական ներդրունկցիոնալ կազմակերպման գնահատմամբ:

Համակարգը նպատակ ունի՝

- բացահայտել զարգացմանը խոչընդոտող հիմնական թույլ օղակները,
- երեխայի ուժեղ գործառնություններն օգտագործել թույլ օղակների զարգացման համար,
- ապահովել բազային կարգավորման պայմաններ,
- զարգացնել զգայական և շարժողական համակարգերի համագործակցությունը,
- նպաստել խոսքային, ճանաչողական, վարքային և ուսումնական գործառնությունների ձևավորմանը,
- ձեռք բերված հմտությունները փոխանցել երեխայի առօրյա կյանք և կրթական միջավայր:

5. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

ARMIND-ի հիմնական նպատակն է երեխայի ներդրունկցիոնալ կազմակերպման զարգացումը՝ բազային զգայական, շարժողական և կարգավորիչ գործընթացների ինտեգրման միջոցով:

Հիմնական խնդիրներն են՝

1. գնահատել երեխայի ընթացիկ ներդրունկցիոնալ վիճակը,
2. բացահայտել հիմնական սահմանափակող և պահպանված գործառնությունները,
3. որոշել զարգացման մերձակա գոտին,
4. կառուցել անհատական և փուլային զարգացման ծրագիր,
5. կարգավորել երեխայի ակտիվացման և արգելակման գործընթացները,
6. զարգացնել բազմազգայական տեղեկատվության մշակումն ու համադրումը,
7. նպաստել շարժումների ծրագրավորմանն ու վերահսկմանը,
8. զարգացնել ուշադրությունը, հիշողությունը, խոսքը և մտածողությունը,
9. ամրապնդել հմտությունների կիրառումը բնական միջավայրում:

6. ARMIND ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳԻՏԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

ARMIND-ը մեկ առանձին տեսության կամ գործող մեթոդի վերարտադրություն չէ: Այն Արմինե Դավթյանի հեղինակային ինտեգրատիվ համակարգն է, որի մեթոդաբանական կառուցվածքը ձևավորվել է զարգացման ներդրողներության, ֆունկցիոնալ համակարգերի տեսության, բազմազգայական ինտեգրման, լսողական ներդրողության, ներդրողինամիկ կարգավորման, գործունեային մոտեցման և զարգացման մերձակա գոտու սկզբունքների համադրմամբ:

Նշված գիտական աղբյուրները հիմնավորում են ARMIND-ի տեսական և մեթոդաբանական հենարանները: Դրանք ինքնին չեն հանդիսանում ARMIND համակարգի արդյունավետության ապացույց: Համակարգի արդյունավետությունը ենթակա է գնահատման ARMIND-ի շրջանակում իրականացվող սեփական հետազոտություններով, արդյունքների չափմամբ և գիտական հրապարակումներով:

ARMIND-ի գիտամեթոդական կառուցվածքը հիմնվում է ինչպես զարգացման ներդրողներության և հարակից գիտական ուղղությունների հիմնարար աշխատությունների, այնպես էլ Արմինե Դավթյանի՝ «Զարգացման ներդրողներություն» ուսումնամեթոդական ձեռնարկում ներկայացված հեղինակային տեսական և կիրառական մշակումների վրա:

6.1. Զարգացման ներդրողներություն

ARMIND-ում երեխայի հոգեկան գործառնությունները դիտարկվում են ոչ թե որպես մեկուսացված ունակություններ, այլ որպես տարբեր ուղեղային օղակների համագործակցությամբ ձևավորվող բարդ և դինամիկ ֆունկցիոնալ համակարգեր:

Զարգացման ներդրողներական մոտեցումը ենթադրում է՝

- երեխայի զարգացման անհատական և անհավասար պատկերի գնահատում,
- առաջնային և երկրորդային դժվարությունների տարբերակում,
- ուժեղ և պահպանված գործառնությունների բացահայտում,
- տարբեր գործառնությունների փոխազդեցության վերլուծություն,
- ոչ միայն արտաքին ախտանիշի, այլ դրա հիմքում գտնվող ներդրողական ֆունկցիոնալ մեխանիզմների գնահատում:

ARMIND-ի ծրագրում մասնագետը գնահատում է ոչ միայն վերջնական դժվարությունը՝ օրինակ՝ ուշադրության անկայունությունը, խոսքի, գրելու կամ վարքի խնդիրները, այլ նաև դրանց հիմքում գտնվող ակտիվացման, զգայական մշակման, շարժողական կազմակերպման, տարածական կողմնորոշման, ծրագրավորման և վերահսկման գործառնություններ:

Այս մոտեցումը հիմնվում է Ա. Ռ. Լուրիայի ներդրողներական տեսության և մանկական ներդրողներության ժամանակակից զարգացումների վրա:

ARMIND համակարգի զարգացման ներդրողներական հիմքերը ներկայացված են նաև Արմինե Դավթյանի «Զարգացման ներդրողներություն. ուսումնամեթոդական ձեռնարկ մասնագետների համար» հեղինակային աշխատությունում: Ձեռնարկում համակարգված ներկայացվում են երեխայի հոգեկան գործառնությունների ներդրողական ֆունկցիոնալ կազմակերպման, զարգացման անհավասարության, բազային և բարձրագույն գործառնությունների փոխկապակցվածության, ներդրողներական գնահատման և զարգացման աշխատանքի սկզբունքները:

Նշված ձեռնարկը ARMIND-ի համար հանդիսանում է ոչ միայն ընդհանուր տեսական աղբյուր, այլև համակարգի ձևավորմանը նախորդած և դրա գիտամեթոդական կառուցվածքը նախապատրաստած հեղինակային հիմնարար աշխատություն:

ARMIND համակարգը զարգացնում և գործնական միասնական կառուցվածքի է բերում հեղինակի՝ զարգացման ներդրողներության վերաբերյալ նախորդ տեսական, ուսումնամեթոդական և կիրառական մշակումները:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 1–4:

6.2. Ֆունկցիոնալ համակարգերի տեսություն

Պ. Կ. Անդիսինի ֆունկցիոնալ համակարգերի տեսության համաձայն՝ նպատակային գործողությունը ձևավորվում է տարբեր բաղադրիչների դինամիկ միավորմամբ և ուղղված է որոշակի օգտակար հարմարվողական արդյունքի ստացմանը:

Գործողության կազմակերպման մեջ նշանակություն ունեն՝

- ելակետային տեղեկատվության համադրումը,
- գործողության նպատակի ձևավորումը,
- ծրագրի ընտրությունը,
- գործողության իրականացումը,
- ստացված արդյունքի գնահատումը,
- հետադարձ կապը,
- ծրագրի ճշգրտումը:

Այս սկզբունքը ARMIND-ում արտահայտվում է հետևյալ կերպ. յուրաքանչյուր վարժություն ընտրվում է ոչ թե ինքնանպատակ կամ գործիքի ամկայությամբ պայմանավորված, այլ հստակ ձևակերպված ֆունկցիոնալ արդյունքի հասնելու համար:

Մասնագետը համադրում է ակնկալվող և փաստացի արձագանքները և դրանց հիման վրա փոխում առաջադրանքի տևողությունը, արագությունը, բարդությունը, զգայական ծանրաբեռնվածությունը կամ տրամադրվող աջակցությունը:

ARMIND-ում վարժությունը գործիք է, իսկ երեխայի ֆունկցիոնալ փոփոխությունը՝ աշխատանքի նպատակը:

Անոխինի հիմնարար աշխատությունը ներկայացնում է ֆունկցիոնալ համակարգերի տեսության հիմնական դրույթները, այդ թվում՝ արդյունքի, հետադարձ կապի և ինքնակարգավորման նշանակությունը:

Հիմնական աղբյուր՝ 5:

6.3. Բազմազգայական ինտեգրում

Բազմազգայական ինտեգրումը տարբեր զգայական համակարգերից ստացվող տեղեկատվության համադրման գործընթացն է, որի արդյունքում ձևավորվում են միասնական ընկալում, մարմնական կողմնորոշում և նպատակային գործողություն:

ARMIND-ում գնահատվում և նպատակային համադրվում են՝

- լսողական,
- տեսողական,
- տակտիլ,
- վեստիբուլյար,
- պրոպրիոցեպտիվ,
- շարժողական ազդակները:

Ա. Ջին Այրեսի մոտեցումը կարևորում է հատկապես տակտիլ, վեստիբուլյար և պրոպրիոցեպտիվ տեղեկատվության դերը մարմնի սխեմայի, շարժողական պլանավորման և հարմարվողական արձագանքների ձևավորման մեջ:

Բ. Սթյենի, Մ. Մերեդիթի և բազմազգայական մշակման հետագա հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ ընկալումն ու վարքը հիմնված են ոչ միայն առանձին զգայարանների աշխատանքի, այլ դրանց նյարդային փոխազդեցության և ինտեգրման վրա:

ARMIND-ում բազմազգայական ազդեցությունները չեն կիրառվում բոլոր երեխաների համար նույն ձևով: Դրանց ընտրությունը կախված է երեխայի զգայական պրոֆիլից, հանդուրժողականությունից, շարժողական հնարավորություններից և զարգացման ընթացիկ նպատակից:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 6–8:

6.4. Ակուստիկ-լսողական խթանում և լսողական նեյրոպլաստիկություն

ARMIND-ի ակուստիկ-սենսորային ուղղությունը հիմնվում է լսողական ընկալման ակտիվ բնույթի, ձայնային ազդակների տարբերակման, ժամանակային և ռիթմիկ մշակման, լսողական ուշադրության,

լսաշարժողական համակարգման և փորձառությունից կախված ներդրողական սկզբունքների վրա:

Ակուստիկ աշխատանքը կարող է ներառել՝

- ձայնի աղբյուրի տեղորոշում,
- ձայնի բարձրության, տեմբրի և տևողության տարբերակում,
- ռիթմիկ կառուցվածքների ընկալում և վերարտադրում,
- լսողական հրահանգի կատարում,
- ձայն-շարժում կապի զարգացում,
- լսողական ազդակի համադրում տեսողական, տակտիլ կամ շարժողական առաջադրանքի հետ,
- ուշադրության պահպանման, անցման և արգելակման առաջադրանքներ:

Նպատակային լսողական ուսուցման հետազոտություններում արձանագրվել են խոսքային հնչյունների նյարդային մշակման և լսողական կողավորման պլաստիկ փոփոխություններ: Երաժշտական և ռիթմիկ ուսուցման վերաբերյալ ուսումնասիրություններն ընդգծում են լսողական, լեզվական, շարժողական և սոմատոսենսորային համակարգերի փոխազդեցությունը:

Ալֆրեդ Տոմատիսի՝ L'Oreille et le langage աշխատությունը ARMIND-ի անձնագրում ներառվում է որպես լսելու, լեզվի և ձայնային գործունեության կապի վերաբերյալ պատմական-հայեցակարգային աղբյուր: Այն չի ներկայացվում որպես ARMIND-ի ակուստիկ մոդուլի արդյունավետության ինքնուրույն ապացույց: ARMIND-ի ակուստիկ ուղղության հիմնական գիտական հենարանը լսողական ուսուցման և ներդրողական անկախ հետազոտություններն են: Տոմատիսի բազմաթիվ աշխատություններից մեթոդիկայի անձնագրում պահպանվում է միայն այս հիմնարար գիրքը:

ARMIND-ում ակուստիկ-լսողական խթանումը կիրառվում է ոչ թե որպես պասիվ ունկնդրում կամ բոլորի համար համընդհանուր ծրագիր, այլ որպես երեխայի անհատական ներդրունկցիոնալ ծրագրի բաղադրիչ:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 9–12:

6.5. Ներդրողինամիկ կարգավորում

Ներդրողինամիկ կարգավորումը վերաբերում է հոգեկան գործունեության էներգետիկ, տեմպային և ակտիվացման բնութագրերին:

ARMIND-ում գնահատվում են՝

- երեխայի ընդհանուր ակտիվացման մակարդակը,
- գործունեության մեջ ընդգրկվելու արագությունը,
- աշխատանքի տեմպը,
- ուշադրության կայունությունը,
- հոգնածության առաջացման արագությունը,
- արտադրողականության տատանումները,
- մի գործողությունից մյուսին անցնելու կարողությունը,
- գրգռման և արգելակման հարաբերակցությունը,
- շարժումների ռիթմն ու սահունությունը,
- իմպուլսային արձագանքը դադարեցնելու կարողությունը:

Ա. Ռ. Լուրիայի առաջին ֆունկցիոնալ միավորի վերաբերյալ դրույթները և Տ. Վ. Ախուտինայի ու Ա. Ռ. Ազրիսի հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ ակտիվության կարգավորման, տեմպի, հոգնածության, հիպերակտիվության և իմպուլսիվության տարբեր ձևերը կարող են էապես ազդել երեխաների ուսումնական և ճանաչողական գործունեության վրա:

ARMIND-ում բարձր ճանաչողական կամ ուսումնական պահանջ չի ներկայացվում, եթե երեխայի մարմնական կայունությունը, ակտիվացման մակարդակը կամ ներդրողինամիկ պատրաստվածությունը բավարար չեն առաջադրանքի արդյունավետ կատարման համար:

Կարգավորումը նախորդում է բարդ ճանաչողական պահանջին:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 1, 4 և 13:

6.6. Գործունեային մոտեցում

Գործունեային մոտեցման համաձայն՝ հոգեկան գործառնությունները ձևավորվում և զարգանում են երեխայի նպատակային, իմաստավորված և սոցիալական գործունեության ընթացքում:

Ա. Ն. Լեոնտևի գործունեության տեսության մեջ տարբերակվում են գործունեության շարժառիթը, գործողության նպատակը և դրա իրականացման պայմաններն ու գործողությունները:

ARMIND-ում երեխան չի սահմանափակվում մեկուսացված շարժումներ կամ վարժություններ կրկնելով: Նա ներգրավվում է իմաստավորված գործողության մեջ՝

- լսում և ընտրում է,
- գտնում և համադրում է,
- տեղափոխում և կառուցում է,
- պահպանում է հերթականությունը,
- կատարում է կանոնը,
- վերահսկում է իր գործողությունը,
- ստուգում է ստացված արդյունքը:

Այս մոտեցումը հնարավորություն է տալիս զգայական և շարժողական փորձը կապել խոսքային, ճանաչողական, սոցիալական և առօրյա գործունեության հետ: Լեոնտևի հիմնարար աշխատությունը ներկայացնում է գործունեության, գիտակցության, նպատակի և անձի զարգացման փոխկապակցվածությունը:

Հիմնական աղբյուր՝ 14:

6.7. Զարգացման մերձակա գոտի

Զարգացման մերձակա գոտին տարբերությունն է երեխայի ինքնուրույն կատարման ընթացիկ մակարդակի և այն հնարավոր մակարդակի միջև, որին նա կարող է հասնել չափավորված մասնագիտական աջակցության պայմաններում:

ARMIND-ում առաջադրանքը պետք է լինի՝

- ոչ այնքան հեշտ, որ չառաջացնի զարգացում,
- ոչ այնքան դժվար, որ հանգեցնի մշտական ձախողման կամ ապակարգավորման,
- հասանելի՝ տեսողական, խոսքային, շարժողական կամ ֆիզիկական չափավորված աջակցության պայմաններում:

Մասնագետը կարող է կիրառել՝

- գործողության ցուցադրում,
- կարճ խոսքային հուշում,
- տեսողական սխեմա,
- ռիթմիկ ուղեկցում,
- մասնակի ֆիզիկական աջակցություն,
- առաջադրանքի բաժանում հաջորդական քայլերի:

Երեխայի ինքնուրույնության անհիմն զուգահեռ աջակցությունն աստիճանաբար նվազեցվում է:

Վիզուալ աշխատանքները և Վիզուալ-Լուրիա ուղղության ժամանակակից ներդրողներնական մոտեցումները հիմնավորում են ուսուցման, աջակցության և երեխայի հնարավոր զարգացման փոխկապակցվածությունը:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 4 և 15:

6.8. Բազայինից դեպի բարձրագույն գործառնությունների զարգացման սկզբունք

ARMIND-ի «բազայինից դեպի բարձրագույն» կամ պայմանական «ներքևից վերև» սկզբունքը հեղինակի մեթոդաբանական սինթեզն է:

Այն չի նշանակում, որ գլխուղեղի զարգացումն ընթանում է խիստ գծային, անփոփոխ կամ միայն անատոմիական հերթականությամբ:

Սկզբունքն արտահայտում է միջամտության ֆունկցիոնալ տրամաբանությունը՝

1. ապահովել երեխայի մարմնական և ֆիզիոլոգիական կայունությունը,
2. կարգավորել զգայական ազդակների ընդունումն ու մշակումը,
3. զարգացնել վեստիբուլյար, պրոպրիոցեպտիվ և շարժողական կազմակերպումը,
4. ամրապնդել ակտիվացման մակարդակը, ռիթմը և ներդրողինամիկ կայունությունը,
5. զարգացնել գործողությունների ծրագրավորումն ու վերահսկումը,
6. այդ հիմքի վրա բարձրացնել խոսքային, ճանաչողական, վարքային և ուսումնական գործունեության արդյունավետությունը:

Այս սկզբունքը ձևավորվել է Լուրիայի ֆունկցիոնալ միավորների, Այրեսի սենսորաշարժողական մոտեցման, մանկական ներդրողներնական միջամտության և Վիզուալ-Լուրիա ուղղության դրոյթների հեղինակային համադրմամբ:

ARMIND համակարգում բարձրագույն հոգեկան գործառնությունների զարգացումը սկսվում է ոչ թե դրանց մեկուսացված մարզումից, այլ այն բազային զգայական, շարժողական և կարգավորիչ համակարգերի զարգացման ու ինտեգրման միջոցով, որոնց վրա կառուցվում է երեխայի խոսքային, ճանաչողական, վարքային և ուսումնական գործունեությունը:

Հիմնական աղբյուրներ՝ 1, 3, 4 և 6:

7. ARMIND-Ի ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԹԵԶԸ

ARMIND համակարգում բարձրագույն հոգեկան գործառնությունների զարգացումը սկսվում է ոչ թե դրանց մեկուսացված մարզումից, այլ այն բազային զգայական, շարժողական և կարգավորիչ համակարգերի զարգացման ու ինտեգրման միջոցով, որոնց վրա կառուցվում է երեխայի խոսքային, ճանաչողական, վարքային և ուսումնական գործունեությունը:

8. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

8.1. Անհատականացման սկզբունք

Ծրագիրը կազմվում է տվյալ երեխայի գնահատման արդյունքների, զարգացման ընթացիկ մակարդակի և անհատական արձագանքների հիման վրա:

8.2. Համակարգայնության սկզբունք

Առանձին գործառնությամբ դիտարկվում է երեխայի ամբողջական ներդրողֆունկցիոնալ համակարգի համատեքստում:

8.3. Ռեսուրսահեն մոտեցում

Պահպանված և ուժեղ գործառնություններն օգտագործվում են թույլ օղակների զարգացման համար:

8.4. Կարգավորումից դեպի ճանաչողություն

Բարդ ճանաչողական առաջադրանքին նախորդում է երեխայի մարմնական, զգայական և նեյրոդինամիկ պատրաստվածության ապահովումը:

8.5. Պարզից դեպի բարդ

Առաջադրանքներն աստիճանաբար բարդացվում են՝ ըստ երեխայի կայունության և ինքնուրույնության:

8.6. Բազմազգայական ինտեգրում

Տարբեր զգայական համակարգերը համադրվում են մեկ նպատակային գործողության շրջանակում:

8.7. Դինամիկ վերագնահատում

Ծրագիրը փոփոխվում է երեխայի ընթացիկ արձագանքների և արդյունքների հիման վրա:

8.8. Աջակցության աստիճանական նվազեցում

Մասնագետի ֆիզիկական, խոսքային կամ տեսողական աջակցությունը նվազեցվում է երեխայի ինքնուրույնության աճին զուգահեռ:

8.9. Առօրյա փոխանցում

Չարգացած հմտությունները պետք է կիրառելի լինեն ընտանիքում, կրթական միջավայրում և առօրյա գործունեության մեջ:

8.10. Անվտանգություն և չափավորված ծանրաբեռնվածություն

Չգայական ու շարժողական ազդեցությունները ընտրվում են երեխայի ֆիզիկական վիճակի, հանդուրժողականության և հնարավոր հակացուցումների հաշվառմամբ:

9. ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ

ARMIND-ը կարող է կիրառվել երեխաների զարգացման համալիր աջակցության շրջանակում, երբ դիտվում են՝

- ուշադրության և ինքնակարգավորման դժվարություններ,
- զգայական տեղեկատվության մշակման առանձնահատկություններ,
- շարժողական պլանավորման և համակարգման դժվարություններ,
- դիսպրաքսիկ կամ ապրաքսիկ դրսևորումներ,
- մարմնի սխեմայի ձևավորման դժվարություններ,
- տարածական կողմնորոշման խնդիրներ,
- հավասարակշռության և կոորդինացիայի դժվարություններ,
- նեյրոդինամիկ թուլություն,
- բարձր հոգնածություն,
- միջկիսագնդային համագործակցության դժվարություններ,
- խոսքային, ճանաչողական և ուսումնական գործունեության ուղեկցող դժվարություններ,
- վարքային և հարմարվողական կազմակերպման խնդիրներ:

Ախտորոշման անվանումը ինքնուրույն բավարար հիմք չէ ARMIND ծրագիր նշանակելու համար:

10. ARMIND-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄՈԴՈՒԼՆԵՐԸ

Մոդուլ 1. Ներդրություն կցիոնալ և ռեսուրսային գնահատում	Գնահատվում են երեխայի բազային կարգավորումը, զգայական արձագանքները, շարժողական կազմակերպումը, ներդրողինամիկան, տարածական գործառնությունները, ծրագրավորումը և վերահսկումը:
Մոդուլ 2. Ակուստիկ-սենսորային մոբիլիզացում	Համադրվում են լսողական ազդակները, ռիթմը, ձայնի ուղղության ընկալումը և շարժողական արձագանքը:
Մոդուլ 3. Տեսաշարժողական ինտեգրում	Զարգացվում են հայացքի կայունությունը, տեսողական հետևումը, աչք-ձեռք համակարգումը և տարածական կազմակերպումը:
Մոդուլ 4. Տակտիլ և պրոպրիոցեպտիվ կարգավորում	Աշխատանք է իրականացվում մարմնական սահմանների, հպման տարբերակման, ուժի չափավորման և մարմնի դիրքի զգացողության ուղղությամբ:
Մոդուլ 5. Վեստիբուլյար և շարժողական զարգացում	Ներառում է հավասարակշռության, դիրքային փոփոխությունների, շարժողական պլանավորման և կոորդինացիայի զարգացում:
Մոդուլ 6. Ներդրողինամիկ և միջկիսագնդային զարգացում	Զարգացվում են ռիթմը, տեմպը, հաջորդականությունը, ակտիվացումն ու արգելակումը, աջ-ձախ համագործակցությունը:
Մոդուլ 7. Բարձրագույն հոգեկան գործառնությունների ինտեգրված զարգացում	Բազային համակարգերի հիման վրա զարգացվում են ուշադրությունը, հիշողությունը, խոսքը, մտածողությունը, ինքնավերահսկումը և ուսումնական գործունեությունը:

11. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ԱԼԳՈՐԻԹՄԸ

1. ծնողի կամ ուղեգրող մասնագետի հարցազրույց,
2. երեխայի դիտարկում բնական և կառուցվածքային իրավիճակներում,
3. նեյրոֆունկցիոնալ և ռեսուրսային գնահատում,
4. առաջնային սահմանափակող օղակի բացահայտում,
5. զարգացման մերձակա գոտու որոշում,
6. կարճաժամկետ և միջնաժամկետ նպատակների սահմանում,
7. անհատական ծրագրի կազմում,
8. բազմազգայական և շարժողական առաջադրանքների իրականացում,
9. ընթացիկ արձագանքների գրանցում,
10. ծրագրի պարզեցում, բարդացում կամ փոփոխում,
11. միջանկյալ վերագնահատում,
12. արդյունքների փոխանցում առօրյա և կրթական միջավայր:

12. ՄԵԿ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԷԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ARMIND պարապմունքը կարող է ներառել՝

1. երեխայի ընթացիկ վիճակի գնահատում,
2. կարգավորման և ակտիվացման փուլ,
3. հիմնական զգայական կամ շարժողական մոդուլ,
4. ինտեգրված բազմազգայական առաջադրանք,
5. խոսքային կամ ճանաչողական բաղադրիչ,
6. ինքնուրույնության և հմտության փոխանցման առաջադրանք,
7. հանգստացման կամ ավարտական կարգավորման փուլ,
8. արդյունքի գրանցում:

Պարապմունքի կառուցվածքն ու տևողությունը փոփոխվում են երեխայի տարիքին, վիճակին և հանդուրժողականությանը համապատասխան:

13. ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Համակարգված աշխատանքի արդյունքում կարող են բարելավվել՝

- զգայական կարգավորումը,
- մարմնի սխեման,
- հավասարակշռությունն ու կոորդինացիան,
- շարժողական պլանավորումը,
- ուշադրության կայունությունը,
- հրահանգի ընկալումն ու կատարումը,
- գործողությունների հաջորդականությունը,
- ռիթմը և տեմպը,
- ինքնավերահսկումը,
- խոսքային և ճանաչողական ակտիվությունը,
- ուսումնական գործունեության նախադրյալները,
- առօրյա ինքնուրույնությունը:

i

Այս արդյունքները ներկայացվում են որպես հնարավոր զարգացման ուղղություններ և ոչ որպես երաշխավորված արդյունքներ:

14. ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Արդյունքների գնահատումը կատարվում է՝

- սկզբնական և կրկնակի գնահատումների համեմատությամբ,
- անհատական նպատակների կատարման աստիճանով,
- մասնագետի կառուցվածքային դիտարկմամբ,
- ծնողի և մանկավարժի հետադարձ կապով,
- առաջադրանքների կատարման որակով,
- աջակցության անհրաժեշտության փոփոխությամբ,
- հմտությունների առօրյա փոխանցմամբ:

Յուրաքանչյուր երեխայի համար կազմվում է անհատական քարտ, որտեղ գրանցվում են՝

- առաջնային դժվարությունները,
- ուժեղ և պահպանված գործառնությունները,
- ընտրված նպատակները,
- իրականացվող մոդուլները,
- ընթացիկ փոփոխությունները,
- անվտանգության դիտարկումները,
- միջանկյալ և վերջնական արդյունքները:

15. ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

ARMIND-ը չի փոխարինում՝

- մանկաբույժի,
- նյարդաբանի,
- հոգեբույժի,
- ակնաբույժի,
- խողորդյան մասնագետի,
- ֆիզիկական վերականգնման մասնագետի,
- լոգոպեդի կամ այլ անհրաժեշտ մասնագետի հետագոտությամբ:

Հատուկ զգուշություն է պահանջվում, երբ առկա են՝

- չկառավարվող նոպաներ,
- արտահայտված գլխապտույտ,
- սրտանոթային խնդիրներ,
- ներքին ականջի խնդիրներ,
- սուր հիվանդություն,
- վերջերս ստացած վնասվածք,
- ուժեղ ցավ,
- ծանր վեստիրույար անհանդուրժողականություն:

Աշխատանքը դադարեցվում կամ փոփոխվում է, երբ դիտվում են՝

- գունատություն,
- սրտխառնոց,
- գլխապտույտ,
- ցավ,
- շնչառական դժվարություն,
- խունապային արձագանք,
- կտրուկ ապակարգավորում,
- գիտակցության կամ շարժողական վիճակի անսովոր փոփոխություն:

16. ՄԱՍՆԱԳԵՏԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

ARMIND համակարգը կարող են կիրառել համապատասխան բազային կրթություն և հատուկ պատրաստվածություն ունեցող մասնագետները:

Պարտադիր պայմաններն են՝

- զարգացման հոգեբանության և ներդրողականության հիմքերի իմացություն,
- երեխայի վարքային և ֆիզիկական վիճակի դիտարկման կարողություն,
- ARMIND վերապատրաստման ծրագրի ավարտ,
- գործնական առաջադրանքների կատարում,
- դեպքի քննարկում կամ պաշտպանություն,
- մասնագիտական էթիկայի պահպանում,
- անհրաժեշտության դեպքում սուպերվիզիա:

17. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԸ

ARMIND-ի մասնագիտական համակարգում նախատեսվում են հետևյալ կարգավիճակները՝

1 ARMIND Assistant	օգնական մասնագետ
2 ARMIND Practitioner	պրակտիկ մասնագետ
3 ARMIND Senior Specialist	ավագ մասնագետ
4 ARMIND Supervisor	սուպերվիզոր
5 ARMIND Trainer	լիազորված դասընթացավար

Յուրաքանչյուր կարգավիճակի շնորհումը կատարվում է նախապես հաստատված կրթական, գործնական և գնահատման չափանիշների հիման վրա:

18. ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ԷԹԻԿԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ARMIND անվանումը, համակարգի պաշտոնական սահմանումը, կառուցվածքը, մոդուլները, ալգորիթմները, գնահատման ձևաթղթերը, գծապատկերները, ուսումնական նյութերը և տեսանյութերը հանդիսանում են հեղինակային մշակման մաս:

Համակարգը կիրառող մասնագետը պարտավոր է՝

- նշել ARMIND-ի հեղինակային պատկանելությունը,
- չներկայացնել համակարգը որպես սեփական հեղինակային մեթոդ,
- չիրականացնել չիազդրված վերապատրաստումներ,
- չփոփոխել համակարգի պաշտոնական սահմանումը առանց հեղինակի համաձայնության,
- պահպանել երեխաների և ընտանիքների տվյալների գաղտնիությունը,
- հրապարակումների դեպքում ստանալ անհրաժեշտ համաձայնություններ:

Պաշտոնական ներկայացումը՝

Աշխատանքն իրականացվում է Արմինե Դավթյանի ARMIND հեղինակային ներդրման տեղագրությամբ զարգացման համակարգի շրջանակում:

19. ԳԻՏԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ARMIND-ի հետագա գիտամեթոդական զարգացման համար նախատեսվում են՝

- գնահատման միասնական չափորոշիչների մշակում,
- մասնագետների աշխատանքի միասնական արձանագրում,
- նախնական և կրկնակի արդյունքների հավաքագրում,
- անհատական նպատակների կատարման գնահատում,
- դեպքերի նկարագրություն և վերլուծություն,
- համեմատական և փորձարարական հետազոտություններ,
- գիտաժողովային զեկուցումներ,
- գիտական հոդվածների հրապարակում:

i

Մինչև համակարգի սեփական վերահսկվող հետազոտությունների իրականացումը նպատակահարմար է կիրառել հետևյալ ձևակերպումը.

ARMIND-ը հեղինակային, պրակտիկայի վրա հիմնված և գիտամեթոդական վավերացման փուլում գտնվող ներդրման տեղագրությամբ զարգացման համակարգ է:

20. ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԽՈՍՆԵՐԸ

Հիմնական կարգախոս	Անհատական ներդրման կցիոնալ պրոֆիլի դեպի ինտեգրված զարգացում:
Կարճ կարգախոս	Բազային կարգավորումից դեպի բարձրագույն զարգացում:

English

From an individual neurofunctional profile to integrated development.

21. ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

Փաստաթղթի անվանումը	ARMIND համակարգի մեթոդիկայի անձնագիր
Տարբերակ	1.0
Տարի	2026
Հեղինակ	Արմինե Վահրամի Դավթյան
Իրավատեր և իրականացնող	Արմինե Դավթյան ԱԶ / Harmony Academy

Փաստաթուղթը կարող է վերանայվել և համալրվել գիտական հետազոտությունների, գործնական արդյունքների և մասնագիտական գնահատումների հիման վրա:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

ԳԻՏԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱԽՄԲ-ՎԱԾ ՑԱՆԿ

Աղբյուրների վերնագրերը պահպանված են դրանց հրատարակման բնագրային լեզուներով:

I. Չարգացման նեյրոհոգեբանություն

- Դավթյան, Ա. Վ. Չարգացման նեյրոհոգեբանություն: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ մասնագետների համար: Երևան: Հեղինակային հրատարակություն, 2025: 300 էջ:
- Лурия, А. Р. Основы нейropsychологии. Москва: Издательство Московского университета, 1973.
- Микадзе, Ю. В. Нейropsychология детского возраста: теория и методы. Москва; Санкт-Петербург: Питер, 2013. 285 с.
- Семенович, А. В. Нейropsychологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. Москва: Academia, 2002. 227 с.
- Akhutina, T. V., & Pylaeva, N. M. Overcoming Learning Disabilities: A Vygotskian-Lurian Neuropsychological Approach. Cambridge University Press, 2012.

II. Ֆունկցիոնալ համակարգերի տեսություն

- Анохин, П. К. Узловые вопросы теории функциональной системы. Москва: Наука, 1980. 197 с.

III. Բազմազգայական և սենսորաշարժողական ինտեգրում

- Ayres, A. J. Sensory Integration and Learning Disorders. Los Angeles: Western Psychological Services, 1972.
- Stein, B. E., & Meredith, M. A. The Merging of the Senses. Cambridge, MA: MIT Press, 1993.
- Calvert, G. A., Spence, C., & Stein, B. E. (Eds.). The Handbook of Multisensory Processes. Cambridge, MA: MIT Press, 2004.

IV. Ակուստիկ-լսողական խթանում և լսողական նեյրոպլաստիկություն

- Tomatis, A. A. L'Oreille et le langage. Paris: Éditions du Seuil, 1963.
- Hayes, E. A., Warrier, C. M., Nicol, T. G., Zecker, S. G., & Kraus, N. Neural Plasticity Following Auditory Training in Children with Learning Problems. Clinical Neurophysiology, 2003, 114, 673–684. DOI: 10.1016/S1388-2457(02)00414-5.
- Kraus, N., & Chandrasekaran, B. Music Training for the Development of Auditory Skills. Nature Reviews Neuroscience, 2010, 11, 599–605. DOI: 10.1038/nrn2882.
- Pantev, C., & Trainor, L. J. Auditory–Somatosensory Integration and Cortical Plasticity in Musical Training. Annals of the New York Academy of Sciences, 2009, 1169, 143–150. DOI: 10.1111/j.1749-6632.2009.04588.x.

V. Նեյրոդինամիկ կարգավորում

- Ахутина, Т. В., Агрис, А. Р. Регуляция активности у детей с трудностями обучения по данным нейropsychологического обследования. Национальный психологический журнал. 2014. № 4(16). С. 64–78. DOI: 10.11621/npj.2014.0408.

Այս ուղղության համար կիրառվում են նաև թիվ 1 և 4 աղբյուրները:

VI. Գործունեային մոտեցում

- Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. Москва: Политиздат, 1977. 304 с.

VII. Չարգացման մերձակա գոտի

- Выготский, Л. С. Мышление и речь: психологические исследования. Москва; Ленинград: Соцэргиз, 1934. 324 с.

Այս ուղղության կիրառական նեյրոհոգեբանական զարգացումների համար օգտագործվում է նաև թիվ 4 աղբյուրը:

VIII. Բազայինից դեպի բարձրագույն գործառնությունների զարգացում

Այս սկզբունքը ARMIND-ի հեղինակային մեթոդաբանական սինթեզն է և չի վերագրվում մեկ առանձին հեղինակի կամ տեսության:

Դրա գիտամեթոդական հենարաններն են՝

- թիվ 1՝ Լուրիայի նեյրոհոգեբանական համակարգը,
- թիվ 3՝ մանկական նեյրոհոգեբանական զարգացման և միջամտության մոտեցումը,
- թիվ 4՝ Վիգոտսկի–Լուրիա զարգացման նեյրոհոգեբանությունը,
- թիվ 6՝ սենսորաշարժողական ինտեգրման մոտեցումը,
- թիվ 13՝ նեյրոդինամիկ կարգավորման ուսումնասիրությունները:

ARMIND

Adaptive Regulation through Multisensory Integration and Neurodynamic Development

Harmony Academy • Երևան, 2026

ARMIND